DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,

DE

SPUTATIONE HYPOCHONDRIACORUM,

Quam

AUSPICE DEO PROPITIO

Et Consensu atque Auctoritate Gratiosæ Facultatis Medicæ,

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,

PRÆSIDE

DN. D. MICHAELE ALBERTI

SACR. MAJ. REG. BORUSS. AULICO ET CONSIST. MAGDEB. CONSILIARIO, MED. ET PHILOS. NATUR. PROFESSORE PUBL. ORDIN. ACAD. NAT. CUR. COLLEGA, SOCIET. REG. BORUSS. SCIENT. SODALI, ETC.

DN. DECANO SUO SPECTATISSIMO,

Domino Patrono, Præceptore ac Promotore suo omni honoris cultu prosequendo

PRO LICENTIA

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS DOCTORALIBUS LEGITIME IMPETRANDIS,

HORIS LOCOQUE CONSUETIS

ANNO MDCCXXX. D. FEBRUAR.

PUBLICÆ AC PLACIDÆ ERUDITORUM VENTILATIONI

SUBJICIET

AUCTOR RESPONDENS

JOHANNES MICHAEL STARCKLOF,

GOTHANO-THURINGUS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

TYPIS JOH. CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.

VIRO

EXCELLENTISSIMO, DOCTISSIMO ATQVE EXPERIENTISSIMO DOMINO,

DOMINO JO. EBERHARDO JUNCKERO,

MEDICINÆ DOCTORI LONGE DIGNISSIMO,

CIVITATIS HALENSIS PRACTICO CELEBRI,

PATRONO ATQVE FAUTORI SUO

OMNI HONORIS CULTU VENERANDO.

NEC

NEC NON

VIRO

PRÆNOBILISSIMO ATQVE AMPLISSIMO DOMINO,

DOMINO
JO. CONRADO DORMANNO,

DUCIS SAXO-BRUNSVIC. ET LUNEBURG. ETC. SECRETARIO SPECTATISSIMO,

ADVOCATO AULICO LONGE MERITISSIMO,

FAUTORI ATQVE AMICO SUO SINGULARI HONORIS ET EXISTIMATIONIS CULTU PROSEQVENDO,

HANC DISSERTATIONEM INAUGURALEM

IN GRATÆ MENTIS TESSERAM
CUM VOTO OMNIGENÆ PROSPERITATIS
OFFERT ET DEDICAT
AUCTOR.

PROLOGUS.

PLurima omnino mala ſunt, quæ ex vita otioſa & ſedentaria, diæta inprimis concurrente larga ac lauta, in corpus redundant humanum. Poſtquam enim Veterum victu ſimpliciore poſthabito, amor luxuriandi invaluit, & vita mollis, voluptuoſa præ laborioſa magis placuit, mirum exinde non eſt, quare ex hoc vitæ & diætæ genere mutato genera ſimul morborum augeſcere ceperint? Inter reliqua autem mala eminet famoſus ille & plurimis morbiferis phænomenis conſpicuus morbus,

quem in viris Malum hypochondriacum adpellamus. Cujus autem ſymptomata quum tot ac tanta ſint, ut eorum quodlibet novum quaſi morbum conſtituat, ideoque novam mereatur conſiderationem atque illuſtrationem: ego pro ſpecimine inaugurali illud hujus morbi accidens elegi, quod SPUTATIONEM MOLESTAM HYPOCHONDRIACORUM abſolvit; ejus ſcilicet nexum ætiologicum pro viribus deducturus. Quæ vero delineatio, quia rite fieri nequit, niſi collata totius Morbi hypochondriaci hiſtoria; eam hinc membris tribus ita pertractare lubet, ut membro I. HISTORIAM DICTI MORBI PRÆMITTAM; membro II. NEXUM SYMPTOMATUM ET PRÆCIPUE SPUTATIONIS ILLIUS MORBOSÆ ADJICIAM; membro III. DE METHODO CURANDI PAUCA SUBNECTAM. In hunc autem finem Patrem cœleſtem imploro, velit iſte laboribus meis ita adeſſe, ut in Nominis Sui gloriam & proximi ſalutem convertantur.

MEM-

Membrum I.

De Hiſtoria Mali Hypochondriaci.

NOn rarus aut novus morbus eſt, quem hic pertractare ſuſcepi, ſed admodum familiaris & inter ditiores, otioſiores & vitæ inprimis ſpeculabundæ deditos, notiſſimus. Cujus ſymptomata quia tanto numero tantaque ſæpius vehementia in uno ſubjecto ſe exſerunt, ut exinde antiquioribus medicis non raro impoſuerint: factum hinc eſt, ut iis vel mederi prorſus nequiverint, vel remediis perverſis ea in pejus ruere juverint. Quod autem veteres circa hunc morbum perſpicere non valuerunt, id noſtra ætate abundanter innotuit, & unde totus *hujus Mali* adparatus dependeat, ſatis eſt detectum. Primo omnium contigit, complexum tot ſymptomatum eruere celeberrimo illi Practico Anglicano, *Sydenhamio.* Hic enim ſolertiſſimus obſervator inventa cauſſa materiali hujus morbi, ultra 50. adflictionum ſpecies indicavit, quarum ſingulæ ſingulum novum morbum mentiuntur. Hujus veſtigia *Highmorus* ſolerter ſecutus arctiſſimum nexum Mali hypochondriaci cum Malo hyſterico demonſtravit, hæcque duo pro eodem morbo reputanda eſſe probavit. Neque penitus oblivioni tradenda eſt *Sennerti* ſententia, de hoc affectu. Omnium tandem feliciſſime & pro more ſuo ſolidiſſime *Ill. Stahlius*, hunc famoſum morbum ex incunabulis primis evoluturus, pro materiali ejus cauſſa induxit plenitu-

dinem ac ſpiſſitudinem ſanguinis, uti id videre eſt ex *Diſſert. de Malo hypochondriaco-hyſterico.* Quoniam ergo ex jam dictis adparet, quod hic morbus hodie ſat lucis habeat, & ego etiam facillime largior, quod Diſſert. inprimis Stahliana omni ex parte contineat, quod tam ad ejus cognitionem quam therapiam pertinet; poſſet hinc labor meus ſuperfluus videri & ab aliis dudum peractus. Aſt vero quum conatus hic primario eo tendat, ut ſpeciale Hypochondriacorum ſymptoma, *Sputationis* ſcilicet vitium eruatur: hoc autem ab aliis, quantum quidem conſtat, ſufficienter nondum ſit evolutum, nihilo tamen minus cum aliis phœnomenis ex eodem fonte prognoſcatur; operæ pretium judicavi, hac de re paulo ſpecialius mentem meam exponere. Quanquam autem inſtituti ratio non expoſcat, ut univerſam, totius morbi hiſtoriam prolixius enarrem, paucis tamen ea tangenda erunt, quæ ad ſcopum neceſſaria videbuntur. Atque inter hæc primo loco ſe offerunt ſubjecta, huic adfectui præcipue obnoxia. Concludi nimirum ex Prol. ad partem poteſt, a Malo hypochondriaco non facile corripi laborioſos, operarios, ruſticos, aut qui qualicunque corporis motu ſufficiente continuo conſumunt, quod per ſingulos dies ingerunt. Ejusmodi enim homines per conſtans ſui corporis exercitium efficiunt, ut debita proportio inter motum & humores movendos conſervetur, ſicque ſalva partium fluidarum tenuitate, ſalvoque ſolidarum robore & integritate, ſanitas obtineatur. Conſtituunt ergo potius ſubjectum morbi noſtri, homines, qui ab

hoc

hoc vitæ genere difcedentes otio magis, quam par eft, ac luxui vacant, quo humoribus feliciter vel potius infeliciter augendis anfa præbetur. Referendi huc cum primis funt litterati & qui plurimis fpeculationibus vitam conterere amant. Quorum numerum generaliter augent omnes illi, qui ex cauffis adlegatis eminenter plethorici facti, variaque molimina hæmorrhagica experiuntur; uti fpecialiter melancholici, quorum temperamentum præ reliquis ad hunc morbum fovendum difpofitum habetur. Quare autem fæpius molimina hæmorrhoidalia præcedant & quare eadem in juvenili jam ætate confpirent; id ex membr. fequ. magis elucefcet. Symptomata quod concernit, ea plane multifaria & fæpius atrociffima deprehenduntur. Unde cum citato *Sydenhamo* aliisque Obfervatoribus adfirmare decet, non peculiares effe morbos, quos hinc inde Hypochondriaci adcufant, quique vulgo tales habentur; fed nudæ morbi hujus generalioris confectatrices adflictiones. Variant autem eædem partim pro morbi invalefcentis gradu, partim pro fubjectorum conftitutione diverfa. Siquidem ex his fymptomatibus in uno homine plurima fimul concurrunt & interdum magis exacerbata deprehenduntur, quam in alio: id quod ex majore vel minore fubjectorum fenfibilitate derivandum videtur. Sunt enim non pauci, qui incommoda magis furfum in capite experiuntur, indeque de continuo ejus ftupore, dolore aut vertigine conqueruntur. Alii dolores potius fentiunt circa pectus, anguentes, refpirandi difficultatem,

tem,cardialgiam,palpitationem cordis; quemadmodum alii magis deorſum in abdomine ſævitiam hujus Mali perſentiſcunt. Non paucos etiam audies, in quibus negotium hæmorrhoidale vehementius urget, qui ob hanc rem minus proſpere cedentem dolores ſæpius experiuntur circa lumbos cum pathematibus colicis non raro complicatos. Quibus accedit torpor animi, imo in diſpoſitis mentis alienationes, melancholiæ &c. Præter autem dicta ſymptomata illud ſingulare & omnibus fere Hypochondriacis familiariſſimum adnotare decet, frequentiſſimam eorum videlicet *Sputationem:* unde dudum jam proverbium innotuit: *Hypochondriaci ſunt ſputatores.* Quam commune autem & apertum in his ſubjectis tantum non omnibus hoc eſt ſymtoma; tam obſcura tamen & intricata cauſſa videtur, cur alii plus hujus ſalivæ ante, alii poſt paſtum obſervent exſpuantque? Non ſane parvi momenti hæc res eſt, aut tanquam accidens fugitivo oculo intuendum. Ut enim hic non præmoneam, quanta cuilibet taliter ægroto incommoda faceſſat, ſuo loco uberius exponenda; hoc unum præmiſſum volo, quod talis modi Exſpuitio aliis maxime ſit nauſeoſa & facile contemtum excitare valeat. Quam ob cauſſam ii, qui per officii rationem a dominorum ac principum lateribus eſſe coguntur, hoc autem ſputationis moleſtæ vitio laborant, liberationem ab eodem magno cum deſiderio a Medicis expoſcunt. Quæ cum ita ſint, operæ pretium omnino videtur, ulterius in cauſſas ejusdem inquirere, & cui fini ſalivæ talis uberior excretio de-

ſtina-

ſtinata ſit, perſcrutari. Atque hæc res nos ducit ad membrum II. quo nexum ætiolog. evolvemus.

Membrum II.

Nexum ætiologicum ſiſtens.

UTi multi alii morbi originem ſuam ex ſanguinis abundantia derivant; ita nec minus de Morbo hypochondriaco noſtro, & per conſequens ex parte de *Symptomate ejus Sputatorio* adſeverandum, quod ſuos natales debeat cauſſæ eidem. Id quod cum extra dubium eſſe judicem, nunc modo nexus propior tot ſymptomatum brevibus demonſtrandus venit; quo ſcilicet eruto, Sputationis Hypochondriacæ quoque fons ac ſcopus uberius pateſcat. Inter Phyſiologos conſtat, in ſingulis ætatibus per peculiarem Naturæ providentiam ad certos fines ſanguinis copiam parari; qua autem eo adaucta, ut corpori oneri eſſe incipiat, eandem naturam invitari, ut pro ejus depletione ac imminutione varias moliatur hæmorrhagias. Quare autem in Adfectu hypochondr. incommoda ex his naturæ motibus oriunda tragœdiam prius ludant in abdomine, quam in aliis corporis regionibus; id ex peculiari ſitu & ſtructura Venæ-portæ eſt deducendum. Quoniam videlicet truncus ejus ita eſt conſtitutus, ut ſurſum & deorſum ramos ac radices ſuas exporrigat atque diſpergat; enaſcitur hinc aptitudo, qua facillime variæ turbæ & motus & conſiſtentiæ ſanguinis ſuboriri poſſint. Quamvis enim ſanguini

ex ramis majoribus & minoribus per inteſtina, lienem, ventriculum, veſicam, in feminis uterum, diſſeminatis, facilior pateat reditus ad adhuc majores, ex iisq; in truncum: ex hoc tamen longe difficilius iterum minores ad hepar tendentes ramulos intrat, ſpiſſioris præcipue indolis exiſtens. Quæ difficultas per id augetur, quod hæc vena non talibus, ac aliæ venæ, valvulis ſit prædita, ad progreſſum ſanguinis alias plurimum juvantibus: unde ſtatim ratio clara eſt, quare dictus ſanguis hic ita facile ſtagnare poſſit, & quare tot ſymptomatum primordia in hac vena ſint quærenda? Verum ut ſucceſſus infelix horum ſymptomatum, ordine innoteſcat, innuere convenit, quod tres primariæ corporis noſtri cavitates, abdomen inquam, pectus & caput, ſenſim de hoc Malo participent. Ubi nimirum humorum abundantia eo adcrevit, ut proportio eos inter & motum ceſſaverit, indeque ſtagnationes, infarctus imo ſtaſes plenariæ eſſent metuendæ; natura ſpectatorem otioſum agere nec vult nec poteſt, ſed variis motibus ſpaſticis hæmorrhagias ſinceras expedire, aut ſanguinem ſtagnantem promovere, & hac ratione illa damna præcavere adnititur. Quoniam autem V. portæ ad ejusmodi mala fovenda præ ceteris habilis deprehenditur; ætas inſuper ſubjectorum plerumque convenit ad fluxum hæmorrhoidalem; molimina hinc prius vergunt ad inferiora. Qui labor naturæ ubi felicem nanciſcitur eventum, & ſufficiens ſanguinis portio hac via eliminatur, dolores illi ſpaſtici & preſſorii ordinarie mox evaneſcunt: *conf. D. D. Præſidis Tract. de Hæmorrhoidibus p. 374. ſeq. de Hæmor-*

morrhoidibus Medicina Hypochondriacorum. Quod ſi autem res minus proſpere cedat, contingunt preſſo pede ſanguinis regurgitationes, & translationes in alia loca vaſorum diſtenſiones, infarctus aliaque plura damna. Contra quæ diſſipanda ubi natura novos motus inſtituit, & vaſa coarctando ſanguinem proprimere tentat; inteſtina & viſcera connexa valdopere adfliguntur: unde ſimul nexus elucet reliquorum, ſymptomatum in abdomine maxime ſævientium. Eadem natura ſpe ſua plethoræ hac via imminuendæ fruſtrata nunc ſanguinem incipit altius dirigere, & molitur ejus portionem modo per vaſa brevia in ventriculum exprimere, ſicque vomitu cruento rejicere; modo per pulmones Hæmoptyſin tentare. Et circa hæc nova molimina novæ ſentiuntur dolorum ſpecies, ubi e. g. ex ſanguinis reſtrictione ſuper ventriculum crebriores ejus incuſantur depravationes, preſſiones, nauſeæ, cardialgiæ; *conf. Bartholinus Cent. 1. hiſt. 87. A. N. C. dec. 1. An. X. obſ. 20.* aut pulmonum reſpectu inducuntur anxietates præcordiorum, ſpirandi difficultas, puncturæ, palpitationes cordis &c. Nec hic loci fine ſuo potita natura congerit tandem ſanguinem verſus caput, ſub hac itidem intentione, ut imminutio qualiscunque per Hæmorrhagias narium obtineatur; unde demum dolores cephalalgici, otalgici, odontalgici, & quæ ſunt alia, oboriuntur pathemata. Et ex hoc ſpecialis humorum congeſtionis fonte verſus ſuperiora merito derivatur *Ptyalismus Hypochondriacus;* ad cujus conſiderationem ſpecialiorem nunc transgredior. Ante omnia autem indicandum,

quod per hunc Ptyalismum intelligam *Copiosam salivæ excretionem vel saltim in os effusionem modo jejuno, modo cibis repleto stomacho, Hypochondriacis maribus præcipue familiarem, ex restrictione humorum versus superiora ortam & ad certos fines a natura institutam.* Quem descriptionis ordinem quia in hac materia pertractanda servare placet; occurrunt 1) *genus*, quod est uberior salivæ excretio: ubi perpendendum brevibus, quid sit saliva & quomodo illius contingat secretio; 2) *differentia specifica*, qua Hypochondriacorum masculorum inprimis accidens observatur & hac quidem differentia, ut alii saturato, alii jejuno ventriculo id magis experiantur: ubi de caussa talis diversitatis inquirendum; 3) *caussa formalis*, videlicet humorum restrictio versus superiores partes; 4) *caussa finalis*, quæ erit recensenda; 5) *caussa efficiens*, quæ est principium corporis movens rationale. Ad primum momentum, nempe ad salivæ uberiorem excretionem quod attinet, de ipsa saliva sciendum est, ipsam liquorem esse utilissimum, ex parco & subtili principio salino & copioso aquoso constantem, in ore & faucibus secretum ciborumque resolutioni ac oris humectationi destinatum. Veterum quidem non nulli salivam pro humore pure excrementitio habuerunt, quoniam intra fauces exprimeretur; quum autem ejus hic loci expressio non fiat, ut exspuatur sed potius, ut deglutiatur sicque in ventriculo usum resolutorium exserat: recentiores hinc contra illos laudabilitatem satis explicuerunt & comprobaverunt: *conf. D. D. Præsid. Physiolog. cap. III. §. CI.* Quamvis autem in genere de

Sa-

Saliva merito prædicari poſſit, quod ſit liquor limpidus; differt tamen hæc ejus tenuitas pro diverſa glandularum, in quibus ſecernitur, conſtitutione, ubi e. g. illa, quæ ex tonſillis provenit ſpiſſior eſt ea, quæ ex reliquis glandulis exprimitur; *conf. Stahl. Theor. Med. p. 1369. ſq.* Differt ad hoc limpiditas hæcce æque ac laudabilitas pro ratione ſubjectorum, quando e. g. in ſucculentis, fluidos humores habentibus, fluidior eſt, in melancholicis autem & iis, qui ſpiſſo gaudent ſanguine, ſpiſſior etiam & tenacior deprehenditur. Uti porro Scorbutici, Lue venerea infecti, aliaque diſtincta & qualificata humorum impuritate præditi ex ſanguinis ſui indole pravam, impuram ac fœtidam exſpuunt ſalivam. Quod ad principia ſalivæ conſtitutiva, pateſcit ex ejus ſcrutatione chymica, quod conſtet ex paucis particulis ſalinis, multis autem aqueis adeo, ut juxta *Nent. in Phyſiol. cap. IV. p. 156.* in una Salivæ unica vix tria Salis grana contineantur. *conf. Schurigii Sialogia & Græf de Succo Pancreatico.* Secernitur porro ſaliva in diverſis glandulis ac per ductus certos ſalivales in os effunditur, & quidem mediante ſubtili earum conſtrictione: unde ratio adparet, cur medicamenta quædam copioſiorem ſalivæ adfluxum & effluxum concitent; uti ſunt maſticatoria &c. dum ſcilicet ſale ſuo ſubtili membranas glandularum nerveas ſtimulando, eas ad majorem ſtricturam excitant, quam, accedente ob ſtimulationem copioſiore adfluxu, copioſior etiam ſequitur excretio. *vid. D. D. Præſidis Tract. de Medicamentorum modo operandi* &c. ubi de *maſticatoriis* ſermo occurrit:

 Com-

Communiter vero in ſtatu ſano ſpontaneo actu ſaliva copioſius in os effunditur tempore maſticationis, aut ubi quis ferculum ſibi gratum vel adſpicit vel de eo tantum audit. Prius ſalivæ uſum egregie demonſtrat, qui præcipuus eſt ciborum reſolutio; poſterius autem cauſſam efficientem hujus ſalivæ excretionis comprobat. Quodſi enim quid ex nudo adſpectu cibi grati mox uberiorem ſalivæ in os effluxum experiatur; hoc autem phænomenon judicium de aliqua re, adpetentiam, ſcientiam & electionem ejus involvat, quæ omnia principii rationalis ſunt prædicata: ſequitur exinde, negotium hocce motui ſoli maxillarum non eſſe adſcribendum; de qua re *vid. D. D. Præſid. Tract. de Maſticatione. conf. Ejusd. Philoſophi*ſch und *Medicini*ſche Schrifften *p. 495. ſeq.* Præterea autem, quæ diximus, in diverſis adhuc caſibus ejusmodi copioſior ſalivæ excretio contingit, etſi non ordinarie, in ſtatu morboſo; quam ideo Ptyalismum vocamus, quæ autem Sputatio ſpontanea bene diſtinguenda eſt ab artificiali & coacta, remediis mediantibus interdum conſulto provocata, ad nos autem non attinens. Obſervatur nimirum non raro talis Sputatio ſeu Salivatio in hominibus de cetero ſanis circa æquinoctium autumnale, ubi ſub diuturnæ ſalivæ exſpuitione corpus a variis ſordibus liberatur; quam obſervationem exhibet *B. Richterus* im Unterricht von Erkäntniß des Menſchen *p. 367. §. 18.* Similis Ptyalismus ſpontaneus contingit nec minus in quibusdam morbis e. g. Variolis, qui ideo itidem ſalutaribus excretionibus eſt adnumerandus, quia variæ impuritates per eundem e

cor-

corpore proscribuntur. Et huc cumprimis pertinet Ptyalismus seu Sputatio Hypochondriacorum, cujus illustratio uberior nunc est suppeditanda. Generalius jam in antecedentibus dictus est nexus & caussa Sputationis frequentioris, modo in statu sano, modo in morboso hinc inde occurrentis; ideoque hic specialius inquirendum, quare Hypochondriaci alii plus exspuant mane & ventriculo jejuno, alii autem plus post pastum; *conf. Excell. Junck. Tab. Med. XXXVI. p. 316.* Cujus rei caussa ut magis elucescat, præmonenda quædam & ex antecedentibus repetenda judico. Malum hypochondriacum pro caussa materiali agnoscit sanguinem plenum & spissum, cujus effectus & malæ consequentiæ in abdomine & præcipue in visceribus cum V. portæ connexis se exserunt. Hi autem effectus periculosi ne certissime sequantur, natura sanguinem hunc spissum variis motibus spasticis per vasa ac partes transprimit: qui demum locum in abdomine non amplius habens congeritur copiosius versus superiora. Et hæc est caussa occasionalis, qua majorem humorum ad hæc loca directionem copiosiores salivæ sequuntur se- & excretiones: unde simul observare est, quod in Hypochondriacis quibusdam, ubi præcipue Malum est inveteratum & Melancholiæ quid concurrit, lacrymæ sæpius largiter effundantur; quia scilicet ex eadem caussa uberioris ad superiora humorum congestionis major lacrymarum copia excernitur. Quod ergo ipsam illam quæstionem intricatam concernit, quare Hypochondriaci tantum non omnes modo salivam largiorem sentiant

ant ante paſtum, modo autem poſt paſtum; hic peculiarem ſubeſſe naturæ reſpectum & finem judicamus, videlicet aut ad cruditates in ventriculo obvias, aut ad cibum ingeſtum & difficilem horum concoctionem in hiſce ſubjectis. Ex ſymptomatibus enim horum hominum illud etiam notum eſt, quod in plurimis concoctio & digeſtio mala ſit accuſanda; id quod digeſtionis vitium partim ab atonia ventriculi, partim a denegata ejus ſufficiente humiditate ex ſanguine ſpiſſiore oriunda, dependere facillime concedimus. Quando id propter proclive eſt, quod ex hoc ventriculi vitio impuritates & cruditates facile cumulentur, quæ poſteriorem digeſtionem de novo peſſundare aptæ ſunt; hinc natura tunc temporis, ubi a digeſtionis opere libera eſt, ſalivæ materiam uberius advehit, ut ea deglutita ejusmodi cruditates ventriculo jejuno eo felicius reſolvantur & abſtergantur. Et quamvis non ſit abnegandum & ex ſuperioribus jam pateſcat, quod hæc ſaliva pro conditione ſanguinis ſpiſſioris, diverſitate ſubjectorum, & glandularum etiam diverſa habilitate, ſæpius ſat mucoſa ſit; permanet tamen reſpectus naturæ ſalvus & finis abſterſorius perennans. Quod enim mucoſitatem Salivæ reſpicit, ea præter dictas cauſſas etiam ex eo dependet, quod hujus ſequeſtratio, uti aliæ actiones vitales, continuo ſuccedat; & quando non omni tempore in finem deſtinatum impenditur, noctu præcipue; ex hac remora facile ſpiſſeſcat & in mucum abeat tenacem, qui ideo ſcopo abſterſorio quidem non amplius reſpondet, ſed mane potius ſputi nomine ſcreatu

venit

venit removendus; id quod autem æque in homini-bus ſanioribus, quam in Subjectis Hypochondriacis evenire ſolet. Ad hæc porro, quod eſt momentum ſecundum, quia in Hypochondriacis Saliva ſemper largius & copioſius ſecernitur ex cauſſis ſupra jam adlegatis; ea potiſſimum, quæ poſt dicti muci rejectionem iterum nova ſequeſtratur & in os ad deglutitionem effunditur, hujus explet vicem pro eoque naturæ fine quantum poſſibile obtinendo ſatisfacit. Nec tamen ex hoc ſtomachi vitio fluere videtur adſertio, qua prima Mali hypochondriaci origo ex hoc fonte deducitur: quippe quod potius ceu conſequens cauſſarum prægreſſarum, quas ſub initio hujus Membri II. citavimus, eſt reputandum. Quando autem verum omnino eſt, quod qualis digeſtio talis chylus, & qualis chylus talis humorum conſtitutio; ex hoc capite lubentiſſime largimur, quod dictum Malum Hypochondriacum ſtomacho male habente peſſime foveatur, nutriatur & niſi huic rite medeamur, quotidie augeatur. Et ſic unius poſitio non involvit alterius remotionem. Sed redeamus ad quæſtionem alteram, quare Hypochondriacorum non pauci Salivam copioſiorem poſt paſtum obſervent? Eandem nimirum naturæ intentionem & hic adlegare decet: ſiquidem eadem, quia novit concoctionis negotium in his ſubjectis ægre & ſegniter ſuccedere propter denegatam ventriculi ſufficientem humiditatem, propter tonum ejus etiam plerumque nimis labefactatum aliaque obſtacula; hunc defectum aliqualiter uberiori Salivæ adfuſione compenſare, ſicque digeſtionem

C ad-

adjuvare & facilitare adlaborat. Quo plane respectu natura ipsa præstare adnititur, quod Hypochondriaci communiter negligunt, id est, eos admonere, ut cum cibis non solum potum sufficientem adsumant, sed etiam post bibendo illos diluere, hocque modo eorum resolutionem intimiorem promovere cooperentur. Ceterum ex eodem fundamento ventriculi depravati, quod incidenter dictum volo, ratio mihi videtur reddi posse duplicis illius phænomeni; ubi scilicet Hypochondriaci nunc adpetitum insignem habent & plane voraces sunt, nunc autem nauseam maximam ut, si interdum se ad cibum sumendum omnino adplicare velint, ipsi vere evomere incipiant. Aut nimirum cruditates in ventriculo adhuc hærent; in quarum resolutione dum natura occupata est, alimenta inde nova adsumere maximopere adversatur & abhorret, ut quæ eandem saburram citius augere & cumulare facerent. Aut concoctionis opus ita est depravatum, ut ingesta fere indigesta ejiciantur, id quod non raro contingit: unde ergo, dum nutritio valde læsa & impedita deprehenditur, voluntas edendi & bibendi major omnino requiritur, ne corpus alimentis vel nutritionis materia prorsus destituatur. Et sic illustratis breviter caussis & Mali & Ptyalismi Hypochondr. pergo ad tractationem ejus practicam.

MEMBRUM III.
De Methodo curandi.

QUod si de methodo medendi pauca adhuc dicenda veniant, Cautelam illam practicam præmitten-

tendam arbitror, qua Medicum rationalem decet uti in aliis morbis, ita & in Adfectu Hypochondriaco non tam ſymptomata quam fundamentum morbi prius reſpicere. Ex quo latere ſponte fluit intuitu *Symptomatis noſtri Sputatorii*, quod, ſi quis illud extirpare voluerit, is totius Morbi Hypochondriaci cauſſam fundamentalem adgredi & quantum poſſibile, eam ante omnia removere debeat. Abſurdum exinde non videbitur, ubi pro tollenda hacce Hypochondriacorum *Sputatione* morboſa methodum generalem & ſolitam, quæ ad univerſum illud Malum quadrat, commendo. Quum autem de eo pluribus jam ſit evictum, quod cauſſa ipſius materialis hæreat in plenitudine & Spiſſitudine ſanguinis, qua ſucceſſive totus adparatus tot moliminum activorum, ſpaſticorum, congeſtoriorum; nec non regurgitationum paſſivarum, ſtagnationum, infarctuum provocatur: hinc momenta hæcce duo inprimis ſunt conſideranda, & quomodo illis medeamur, uberius meditandum. Univerſum videlicet curationis negotium eo redit, ut ante omnia plethora imminuatur; quo poſtmodum vaſis onere ſuo aliquantulum liberatis reliquus ſanguis eo promptius circulari ſimulque ejus attenuatio facilior obtineri queat. Hæc autem ſanguinis abundantia alia non via felicius & citius imminuitur, quam per Venæſectionem ſufficientem & repetitam: id quod momentum niſi probe obſervetur & præmittatur, nec intentioni naturæ fit ſatis, nec medicamina pro reſolvendo ſanguine ſpiſſo ordinanda, finem debitum nanciſcuntur. Peracta hacce & præmiſſa ſan-

guinis ventilatione, in uſum trahantur remedia, quæ ſanguinem ſpiſſum diluere, incidere & attenuare juvant. Faciunt huc potus liberalior, ſed temperatior & liquidior, inprimis calidus e. g. Coffée, Thée &c. qui facilius maſſam ſanguinis ingrediens cum eaque mixtus, illam feliciter diluit & fluxiliorem reddit. Porro huc præ ceteris pertinent Eſſentiæ variæ ex Rd. & Hb. reſolventibus paratæ; nec non Salia digeſtiva vel media dicta, quæ incidendo & humores ſpiſſos discontinuando operantur eosque fortius reſolvunt. Cumprimis etiam hic comendandæ veniunt Laxationes illæ leniores, quæ per epicraſin operari dicuntur; ſiquidem hæ itidem ex ſpeciebus reſolventibus & laxantibus compoſitæ efficaciam ſuam in humores non ſolum exſerunt, ſed & ſimul primas vias abſtergunt ac impuritates leniter educunt. Quas ergo laxationes eo magis ſuademus, quo plus levaminis & auxilii pro Sputatione Hypochondriacorum inde ſperandum novimus. Clyſmata nec minus eximiam interdum habent utilitatem, quæ autem emolliente magis & demulcente ſcopo adhibenda ſunt, ubi ſcilicet vel alvi ſiccitas vel torminum abdominalium atrocitas eadem expoſcere videtur; quorum autem loco, ſi quibusdam pilularum uſus magis placet, tales poſſunt ſubſtitui, quæ non draſticam, ſed leniorem exhibent virtutem. Maximum porro Hypochondriacis emolumentum præſtabit, qui partes eorum ſolidas utplurimum nimis diſtentas & labefactatas ſublevare & per ſic dicta tonica, juſto tempore & legitima doſi propinata, roborare ſciverit. Seligimus in hunc finem mo-

do

do Crocum Martis aperit. Stahlii tenerum, & Tinct. Martis Ludov. nec non Mixturam tonico nervin. Stahl. quæ præ ceteris tutioris usus deprehenduntur. Cort. Cascarill. singularem etiam laudem meretur, uti & Millefol. in decoct. vel Essent. usurpatum; nam utraque leniter adstringendo tonum tutissime roborant. Indicantur ad hæc sæpissime in Adfectu hypoch. talia remedia, quæ orgasmum sanguinis temperare & dolores spasticos mitigare valent; cui scopo præcipue inserviunt Nitrosa, Cinnabarina; & nisi hæc sufficiant, in casu urgente Anodyna lenia quibuscum Spec. de Hyacinth. paucissimis granis misceri possunt. Et hæc præcipua visa sunt medicamina, quæ pro sublevando, & si fieri possit aliquando prorsus eradicando Morbo hypoch. commendari consultum duxi. Ne vero mihi ipsi circa methodum præscriptam confidere nimiam videar, merito iterum in hac re provoco ad *Dissert. Stahlianam de Malo Hypochondriaco-hysterico.* Cum qua autem adprime conferendam suadeo *Dissert. mere practicam D. D. Præsid. de Therapia Mali Hypochondriaci;* quæ utraque Methodi nostræ defectum omni ex parte compensabit. Verum enim vero quamvis omni adstruam jure, quod citatus medicaminũ selectus plurimum valeat pro mitigandis hujus Mali symtomatibus; reticendum tamen simul non est, ipsum plenariam neutiquam absolvere curationem. Tantum enim abest, ut hic Morbus, ubi semel firmas radices egit, nudis medicamentis funditus tollatur, ut potius quotidianum Medicorum scandalum audiat. Perspexerunt hoc plures Practici accuratiores & cordatiores,

 ideo-

ideoque aliud longe vilius, aſt ſolidius medium, cum medicamentorum uſu ubique conjungendum ſuaſerunt: Laborem puto & exercitium corporis, quo mediante & medicaminum efficacia fortior & curationis ſcopus firmior deprehendatur. Ex pluribus ſufficiant verba in hanc rem ipſius *D. D. Præſidis* in jam adlegata *Diſſert. de Therapia Mali hypoch. §. XXXIIX.* ita ſonantia: *Ut maſſa ſanguinis mobilior reddatur, duo ſufficiunt adminicula; nimirum, ut Hypochondriaci ſufficienter bibant: deinde a conſueta nimia deſidia abſtineant, & corpus per motus voluntarios exerceant. Quo faciunt motus abambulatorii, moderatæ equitationes & vecturæ, imo ut ſe in trahenda ſerra, diffindendis lignis, aliisque laboribus, ſub moderata tamen continentia agiles ſiſtant &c. conf. Ejusd. diſſ. de Longævitate ex Motu Corporis, & Hygiene cap. IX. de Motu Medicina Corporis.* Et plane ſi dicendum, quod res eſt, veritas hujus adſerti & a priori ſat probabilis cuilibet Medicinæ tyroni videri poteſt, & a poſteriori per experientiam quotidie magis confirmatur. Verum non fert inſtituti ratio, hic loci prolixius attingere dubia & objectiones nonnullorum Practicorum quas ex variis reſpectibus & falſis conceptibus contra laudatum conſilium de corpore movendo proferunt. Nec mens eſt pluribus recenſere obſtacula quæ ex parte ægrotorum occurrunt; ubi alii ex fide vulgari omnes morborum cauſſas in ſanguinis impuritate quærentes, longe facilius expetunt & hauriunt medicamina plurima, quæ pro depurando & corrigendo ſanguine præſcribuntur, quam ut huic conſilio viliori fidem attribuant. Alii contra, rei veritatem ſat

bene

bene capiunt, ex prætextu autem teneritudinis, vitæ conditionis aliarumque caussarum vix eo adduci possunt, ut vitam suam, molliorem & commodiorem deserentes, mobiliorem incipiant; unde plane non mirandum, si hic morbus plurimis prorsus incurabilis creditus fuerit. Sed hoc solum ex re nostra esse videtur, ut paucis adhuc demonstremus, quid in genere motus & labor corporis ad sanitatem conferat, & quomodo in specie pro Morbo nostro solidius curando contribuat. Usus nimirum hujusce motus respicit modo partes corporis solidas, dum illæ sub crebriore contractione, extensione & retractione semper majorem flexilitatem, firmitatem atque robur acquirunt: modo partes fluidas, quippe quæ, ubi per fibrarum ita contractarum aut extensarum poros transprimuntur & conquassantur, fluxiliores insimul & tenuiores redduntur; quo ipso calor debitus non modo conservatur, sed omnes se- & excretiones promptius succedunt. Quum insuper sub hoc corporis labore respiratio valde intendatur, nec non cordis pulsus augeatur; cernere hinc licet, quantum & hæc viscera ad progressum, resolutionem & fluxilitatem contribuant; ubi videlicet is per pulmonum poros satis vegete perpressus & subtilisatus, cordis posthac motu fortiore eo felicius in reliquas partes propellitur & in toto corpore circumagitur. Manifestum hinc inde est, quod, indole partium fluidarum & solidarum ita bene constituta, bene etiam succedentibus actionibus vitalibus & naturalibus; stagnationes humorum, infarctus aliaque mala nulla sint timenda, sed corpus poti-

us salvum & sanitas integra servetur. Et hoc est, quod a posteriori innumeris exemplis, ne dicam, tota hominum rusticorum multitudine abundanter confirmatur, ut qui sub laboribus suis gravissimis optima ac constantissima ordinarie fruuntur sanitate. Ad quod accedunt exempla plurima ægrotorum, qui scilicet Morbo huic ita impliciti fuerunt, ut eorum res fere conclamata videretur, qui autem solo sæpius corporis motu rite, sufficienter & constanter administrato, toti sani sunt restituti. Unde tandem colligere licebit, Medicum rationalem & conscientiosum tum taliter ægroto, tum Artis famæ optime consulere, si cum medicaminum usu laudatum corporis motum ubique combinandum suadeat: quo fundamento morbi ita solide impugnato & sublato, symptomata concidant atque remittant. Siquidem verum est & manet, quod spes supersit nulla vel Symptoma nostrum Sputatorium eradicandi, cum aliis arctissime cohærens & ex eodem fonte proveniens, nisi prius caussa antecedens & principalis extirpetur ac removeatur. Sed hæc sufficiant tam theoretice, quam practice de caussis, symptomatibus & inprimis Sputatione Hypochondriacorum acta. Offerimus quod superest, gratias humillimas Deo benignissimo pro præstito divino, adjutorio precibus insimul ardentibus Ipsum rogantes, ut omnia faciat cedere in Sancti sui nominis gloriam & qualemcunque proximi salutem.

(o)

Hier

Hier wird Verdienst belohnt, da Meditrinens Hand
Dir, Hertzens Werthster Freund, das Ehren-Klei-
nod reichet.
Dir, der Du Deine Zeit so löblich angewandt,
Daß hier mein Rühmen nicht an Dein Bemühen reichet.
Ich gratulire Dir und wünsche ferner Glück,
Will gleich die weite See uns nach dem Leibe trennen,
Hält doch der Wellen Wuth die Freundschafft nicht zurück,
Daß nicht mein treues Hertz stets für Dich solte brennen.

C. G. Schlegelmilch, Med. Lic.
& Missionis Danicæ ad Malabaros Pract.

Ascendit Cathedram doctus STARCKLOFIUS, atque
Jamdudum meritum deportat dignus honorem.
Gratulor ex animo, & progressus opto secundos
Futura in praxi; DEus annuat undique cœptis,
Ausibus atque TUIS: sic nec TIBI ferre Galenus
Detrectabit opes, nec detrectabit honores.

Hæcce gratulabundus adjecit

Sam. Schaarschmidt, Med. Lic.
& Pract. Güstensis.

Das Pfund, so GOtt und die Natur mit reichem Maaße Dir gegönnet,
Und dessentwegen man schon längst, vor andern, Dich beglücket nennet,
Hast Du durch eignen sauren Schweiß,
Und Deiner Lehrer treuen Fleiß,
Zu GOttes sonderbahren Preiß,
Und Deines Nächsten wahren Wohl, bißher ausnehmend sehr vermehret;
Drum wird auch Dein und unser Wunsch anheute schon etwas erhöret,
Da man Dich, Hochgeschätzter Freund, mit wohl erworbnē Ruhm beehret.

Der Höchste, dem Du redlich dienst, der überschütte Dich mit Seegen,
Und sey, mit seines Geistes Kraft, bey Dir auf allen Deinen Wegen,
Damit des Todes grimmer Stahl
Der Schwächlichkeiten grosse Zahl,
Doch meistens, wo nicht allemahl,
Vor Deiner wohl erlernten Kunst und treulich angelegten Mühe,
So, wie man sich nur selbsten wünscht, zu vieler Menschen Hülf entfliehe,
Und also auch Dein Wohlergehn von Zeit zu Zeiten besser blühe.

Aus Freundschafts-Pflicht, und zu fernern guten Andencken schrieb und wünschte vorstehendes

M. Justus Israel Beyer.

Es ist ein Uberfluß, wenn ich Dich loben wolte,
Dein Fleiß und Dein Geschick, legt Dir schon alles bey,
Doch, wenn ich ja von Dir noch etwas rühmen solte,
So ists, daß ich gedenck, was Deine Freundschaft sey;
Die ungefärbte Treu, Dein aufrichtigs Bezeigen,
Die Liebe und die That, bringt mir nichts aus dem Sinn,
Und ob ich gleich darum jetzt muß beschämet schweigen,
So glaube, daß ich stets ein Diener von Dir bin.

D. A. Hancke, Med. Cand.
Oppon. Coneco-Borussus.

Der Fleiß ist ein Magnet, der sich nach Ehren wendet,
Der Musen edler Trieb sucht immer diesen Pol:
Diß war auch Dein Compaß, der führte Dich so wohl,
Daß Du mit grossem Ruhm, den starcken Lauf vollendet.
Glück zu! Geehrter Freund, GOTT seegne fernerhin
In Deiner *Praxi* auch Dein fleißiges Bemühn.

Ita Debuit Gratulari
quidam
Medicinæ Candidatus.

ERgo *Tuis* tandem studiis se pulcra coronis
Tot post exhaustos voluit præbere labores
STARCKLOFFI, quem nos sine cera scimus amicum,
Et qui nos pariter sine cera novit amantes?
Proh! juvat, haud frustra noctes vigilare, diemque
Infixo naturæ oculo consumere multam,
Si dat justa quidem doctis Dea præmia curis.
Nunc redeunt accensa Ipsi cum fœnore thura:
Nunc venit omne *Tibi* punctum, plaususque benigni
Arrectas recreant aures. Quos inter amici
Eventus satagunt lætos optare laborum,
Fessorumque *Tibi* laudes spondere futuras.
Exspue, quod miserum est, STARCKLOFFI, ex corpore fracto:
Ex animo miseras feliciter exspue curas,
Ut *Tua* de sputis *Tibi* Dissertatio prosit.

Hæcce Doctissimo Domino Candidato, Fautori æstumatissimo de novis honoribut animitus gratulaturus adposuit

J. F. Muller,
Neostad. Wurtemb. Med. Stud.